

Nordland
FYLKESKOMMUNE

ELGRAPPORT NORDLAND

2007-2021

Utarbeidet av Naturdata AS

Elgrappport Nordland 2007-2021

Foto: Håkon Renolen

Tema

- Informasjon fra fylkeskommunen
- Bestandsstørrelse
- Avskyting
- Jaktrykk
- Kjønnssammensetning
- Slaktevekter
- Produktivitet
- Fallvilt
- Hjorteviltregisteret
- Datagrunnlaget
- Viktige datoer

Foto: Håkon Renolen

Elgforvaltning i Nordland

Nordland har de siste årene blitt et av de største elgfylkene i Norge. Bare i Trøndelag og Innlandet felles det mer elg. Samtidig er det stor forskjell mellom kommunene når det gjelder kjennskap til elg og elgjakt. Sør på Helgeland har det vært elg lenge, mens elgen fortsatt er en ny art som jaktbart vilt i Lofoten – bare to kommuner har åpnet for jakt. Både i Lofoten og i Vesterålen er elgbestandene i en slik vekst at flere kommuner har redusert minstearealet for å få økt avskytinga. Økt beiteslitasje, mer skader på rundballer, o.l. og flere påkjørsler forteller om økte bestander.

Mange steder i Nordland er vi vant til å ha elgen nær oss. Dette kan skje fordi dyra trekker mot bedre beite i gjengroingsområder eller i dalbunner og langs sjøen. Flere steder i fylket har vi veldig mye elg, slik at de må spre seg ut over større leveområder i deler av året. Vi vet også at det trekker en god del elg fra og til Sverige, men omfanget er dårlig kartlagt. Kontakt mellom mennesker og dyr kan gi en flott naturopplevelse, men det kan også gi problemer. Altfor mange elg blir påkjørt på veg og jernbane i fylket. Noen har også opplevd i møte med elg, at de oppfører seg truende eller aggressivt. Lokale vilt-nemnder oppfordres til å ta ut slike dyr dersom de ikke kan skremmes bort. I vinter sendte fylkeskommunen et brev til alle kommunene med oppfordring om å bruke "alle tilgjengelige verktøy" for å redusere elgstammene. Bakgrunnen var stygge tall for påkjørsler flere steder.

Gjennom hjorteviltforskriften er det krav om at kommunen setter seg mål for utviklingen av hjorteviltbestandene. Målene bør være konkrete og målbare, og utarbeides i samarbeid mellom jegere, grunneiere, interessegrupper, administrasjon og politikere. Siden elgen er lite bevisst på administrative grenser, er det også en fordel med samarbeid mellom kommuner. Vi oppfordrer alle «grensekommuner» til å harmonisere sine målsetninger og forskrifter. Et første steg er å rullere slike bestemmelser samtidig. Fylkeskommunen vil her fremheve det viktige nettverksarbeidet som pågår i de to etablerte viltforvaltningsrådene i Helgeland og Salten. I løpet av 2022 håper vi også å få i gang et slikt råd for fylkets nordligste deler (Lofoten, Ofoten og Vesterålen).

I jakttida samler jegerne gjennom «sett-elg» på app og skjema informasjon som gir oss kunnskap om elgbestandene. Kommunene bidrar til å legge informasjon fra inn i Hjorteviltregisteret om det er nødvendig. Her ligger også informasjon om for eksempel rapporterte påkjørsler av vilt langs veg og jernbane. Gjennom å kombinere de ulike opplysningene i Hjorteviltregisteret kan vi få god kunnskap om bestandene av elg. Vi oppfordrer fylkets jegere til å legge inn sine observasjoner og fellingsdata i Hjorteviltregisteret så snart som mulig etter at dyr er felt og observasjoner er gjort.

Nordland fylkeskommune har regionalt forvaltningsansvar for elg og annet høstbart vilt. Det meste av ansvaret og myndigheten i elgforvaltningen ligger likevel hos kommunene. Vi oppfordrer spesielt kommunene til å stimulere til økt rådyrjakt. I noen kommuner har bestanden økt kraftig, og selv om jakttrykket også øker er det altfor mange dyr som ender opp som fallvilt langs veiene. Det er åpnet for jakt på hjort i noen få kommuner på Helgeland. Foreløpig er det felt få dyr, men det er grunn til å regne med at bestand og avskyting vil ta seg opp.

Fylkeskommunens oppgaver består i stor grad av veiledning og hjelp. Vi har også et spesielt ansvar for å ivareta en overordnet tankegang i forvaltningen og arbeide for regional utvikling på feltet. Denne brosjyren er et resultat av at fylkeskommunen ønsker å bidra til et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag om elgbestandene i fylket. I samarbeid med kommuner, grunneiere og andre aktører har Nordland fylkeskommune også utviklet en regional plan for forvaltning av høstbart vilt og innlandsfisk i Nordland med handlingsprogram (revidert i 2019 og gjelder for 2019-2021). Denne, og mer informasjon om fylkeskommunens forvaltning finner du på våre hjemmesider:

<https://www.nfk.no/tjenester/idrett-og-friluftsliv/friluftsliv/vilt-og-innlandsfiske/>

Kontaktperson i Nordland fylkeskommune er:

Håkon Renolen

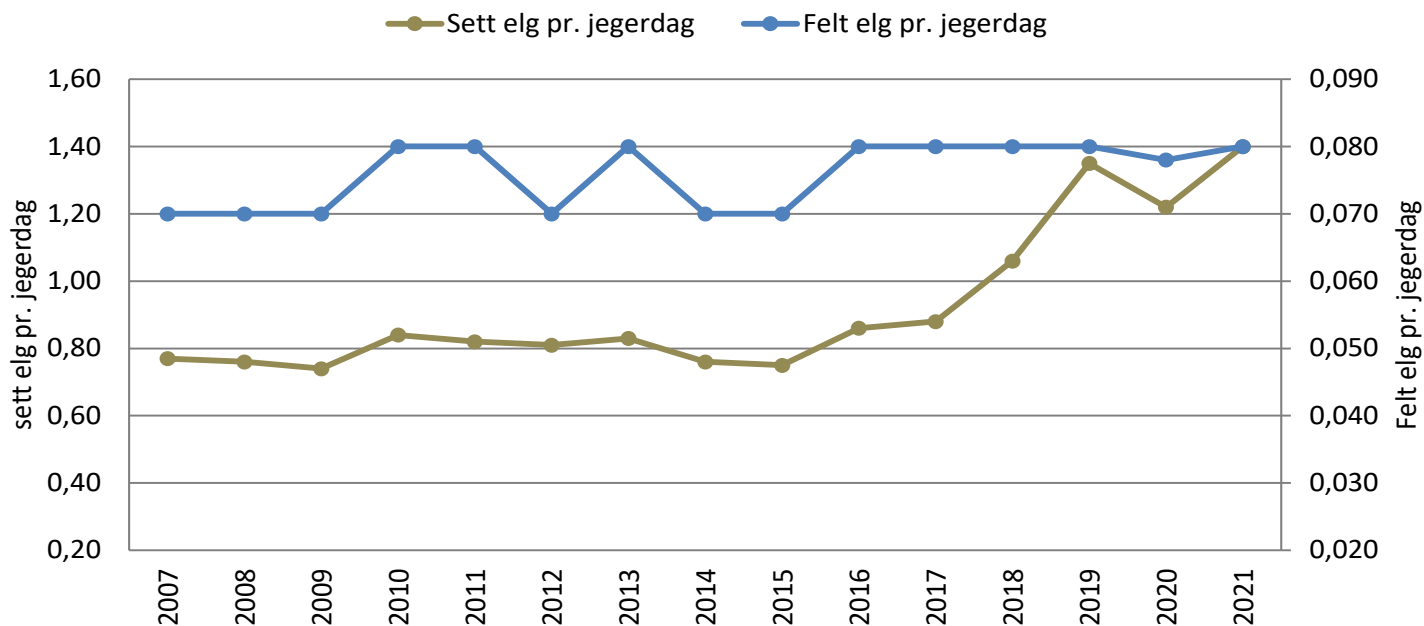
Rådgiver, landbruk, vilt og fisk

hakren@nfk.no

911 93 162

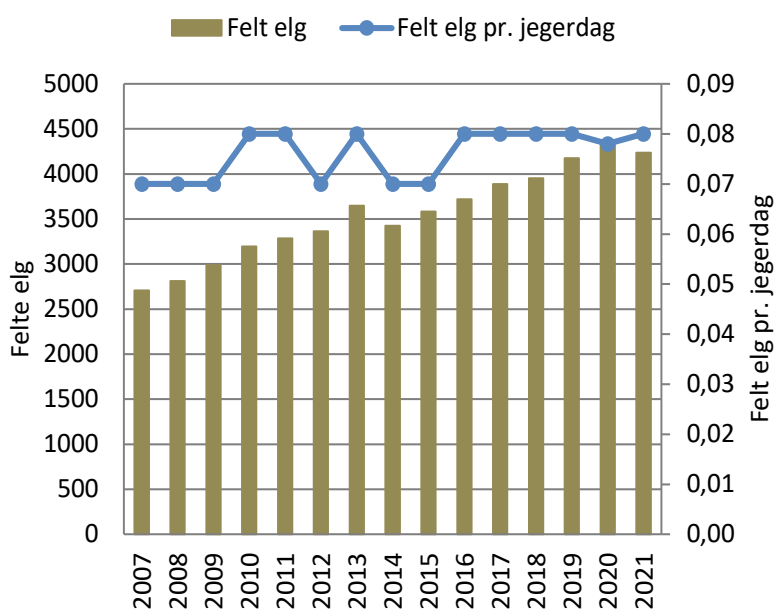
Bestandsstørrelse

Sett elg pr. jegerdag og felt elg pr. jegerdag viser utviklingen i bestandssørrelsen.

Sett elg pr. jegerdag brukes som et mål på bestandstettheten, og viser om bestanden øker eller minker. Et høyere antall observasjoner pr. jegerdag antyder en høyere bestandstetthet, mens et lavere antall observasjoner antyder en lavere bestandstetthet. Indeksen viser utviklingen i bestandsstørrelse over tid, men sier ikke noe om det faktiske antallet elg i bestanden. I 2018 ble instruks for registrering av sett elg endret, og dobbeltobservasjoner skal ikke kanselleres. Antallet observerte elg kan derfor forventes å øke fra og med 2018, noe som gjør at gamle og nye indeksverdier ikke vil være direkte sammenlignbare. Felt elg pr. jegerdag er et alternativt mål på bestandsutviklingen, som ikke påvirkes av instruksendringen. Det anbefales å bruke denne indeksen som et mål på bestandsstørrelsen i en overgangsperiode. Vi bruker derfor felt elg pr. jegerdag for å vise utviklingen i bestandssørrelse.

Avskyting

Felt elg pr. jegerdag og antall felte elg sier noe om endringer i bestandsstørrelsen.

Jaktuttaket gir ofte et forsinket bilde av bestandstettheten fordi det er jakta som driver bestandsendringene. Det betyr at jaktuttaket ofte vil forbli høyt i ett til to år etter at bestanden har begynt å synke og tilsvarende forbli lavt i ett til to år etter at bestanden har begynt å øke. Målsettinger om utfliating eller reduksjon av bestanden krever spesiell oppmerksomhet. Data fra sett elg-skjema er et nyttig verktøy for forvaltningen.

Tildelte og felte dyr

Dersom fellingsprosenten øker når kvoten øker kan det tyde på at bestanden fortsatt vokser. Tildelingen av elg har økt betydelig i perioden. I 2021 ble det tildelt 5088 elg, og felt 4236 elg. Fellingsprosenten endte på 83. Etter en nevnt stigning i avskytingen i mange år, gikk altså avskytingen noe ned i 2021. Årsaken er uviss, men resultatene i årene som kommer vil vise om dette er en trend eller bare et enkelttilfelle.

Tabell over tildelte og felte elg, og fellingsprosent.

År	Tildelt	Felt elg	Fellings%
2007	3335	2708	81
2008	3469	2813	81
2009	3710	2987	81
2010	3908	3194	82
2011	4077	3285	81
2012	4111	3365	82
2013	4250	3648	86
2014	4367	3424	78
2015	4285	3582	84
2016	4338	3721	86
2017	4579	3889	85
2018	4782	3952	83
2019	5059	4174	83
2020	5177	4330	84
2021	5088	4236	83

Felte elg fordelt på kjønn og alder 2007-2021

Dyrene som felles bestemmer sammensetningen av den gjenværende bestanden. Dette er igjen grunnlaget for den fremtidige bestanden. I gjennomsnitt felles det 28 % kalv og 31 % ungdyr. Avskytingsmønsteret er stabilt i fylket.

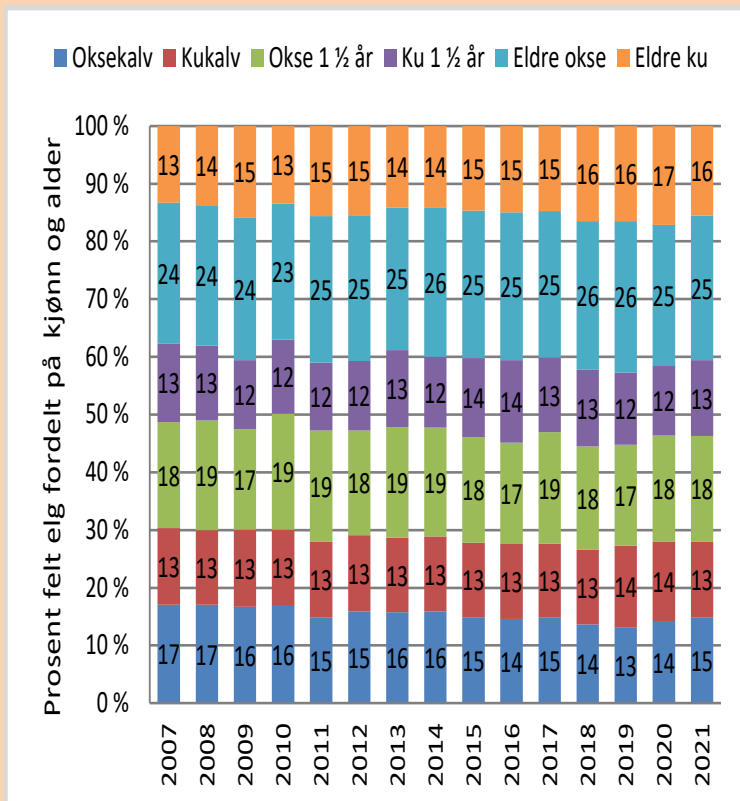
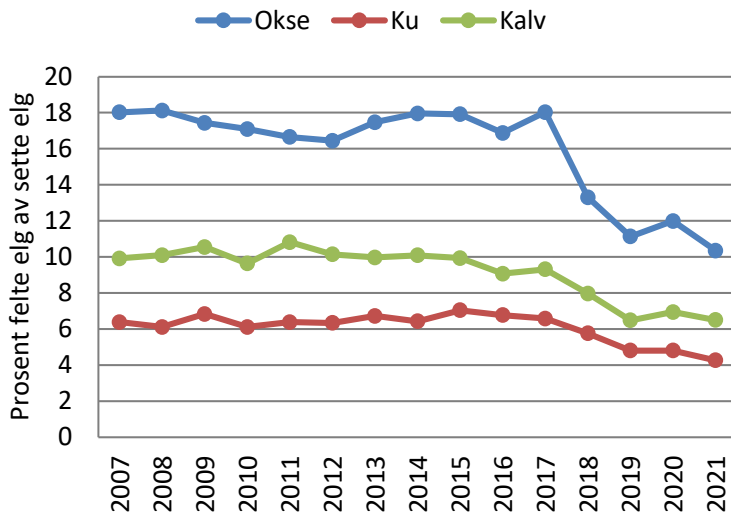

Foto: Nordland JFF

Jakttrykk

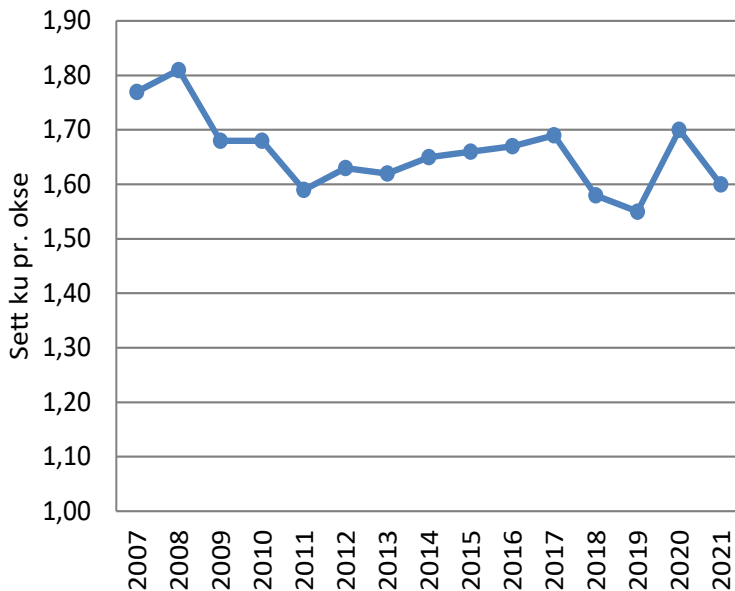

Felt elg av sett elg viser hvor hardt jakttrykket er og har vært på de ulike kategorier dyr.

Er det liten prosent felte av sette dyr viser det at jegerne ofte lar disse dyrene passere for hvert individ de feller. Motsatt viser en høy prosent felte av sette dyr at flere av disse dyrene felles.

Fra og med 2018 kan indeksen være påvirket av ny registreringsmetode for sett elg.

Kjønnssammensetning

Sett ku pr. okse viser kjønnssammensetningen for dyr som er ett år og eldre.

Kjønnssammensetningen er viktig for bestandens produktivitet. Lav oksealder og okseandel i en bestand kan gi utsatt brunsttidspunkt på høsten og føre til utsatt kalvingstidspunkt, noe som kan gi reduserte kalvevekter. Få eldre okser kan i verste fall ikke klare å bedekke alle kjønnsmodene kyr. Sett ku pr. okse bør sammenlignes med indeksen prosent okse felt av sett okse. Bedres sett ku pr. okse samtidig som felt av sett okse går ned, tyder det på at jegerne faktisk sparer på oksene. Er ikke dette tilfellet, kan det være at bestanden er i vekst. En tommelfingerregel er at et ku/okseforhold på 1,5-2 er et sunt kjønnsforhold.

Foto: Håkon Renolen

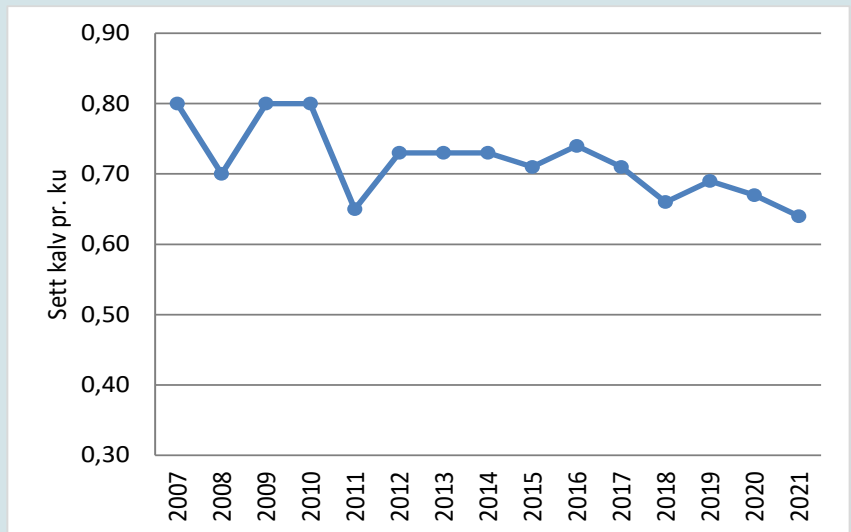

Produktivitet

Sett elg-materialet gir tre rekrutteringsindekser; sett kalv pr. ku, sett kalv pr. kalvku (tvillingraten) og andel kyr med kalv. Disse indeksene er et mål på kalveproduksjonen i en bestand.

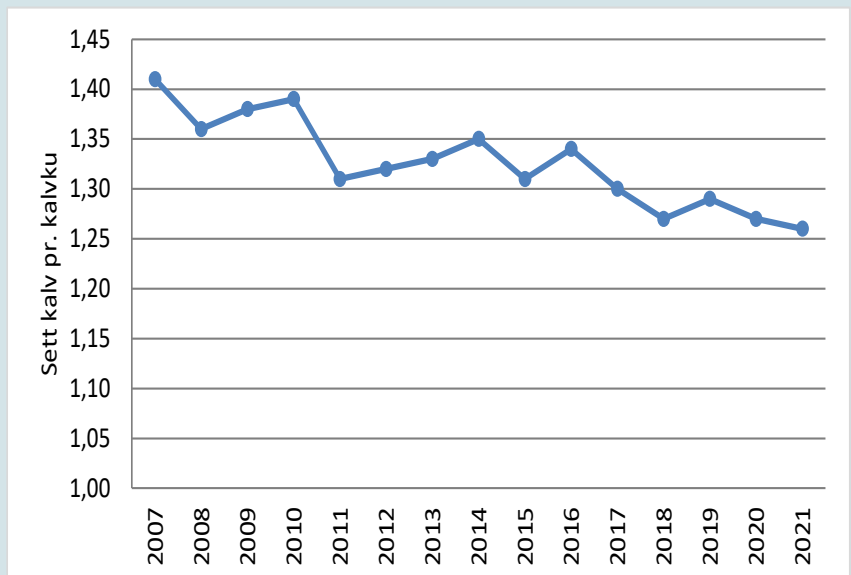
Sett kalv pr. ku viser produktiviteten i elgbestanden.

Høy sett kalv pr. ku rate viser en bestand i god kondisjon. Sett kalv pr. ku er sårbart i forhold til endringer i avskytingsmønsteret (når uttaket skjer) og hvilke dyr man velger å skyte. En høy kalveavskyting i forhold til kuavskyting kan medføre at antallet kalv pr. ku som observeres i løpet av jakta reduseres, uten at dette avspeiler en reduksjon i kalveproduksjonen pr. ku. Sett kalv pr. ku viser en nedgang i perioden. I 2021 var sett kalv pr. ku 0,64.

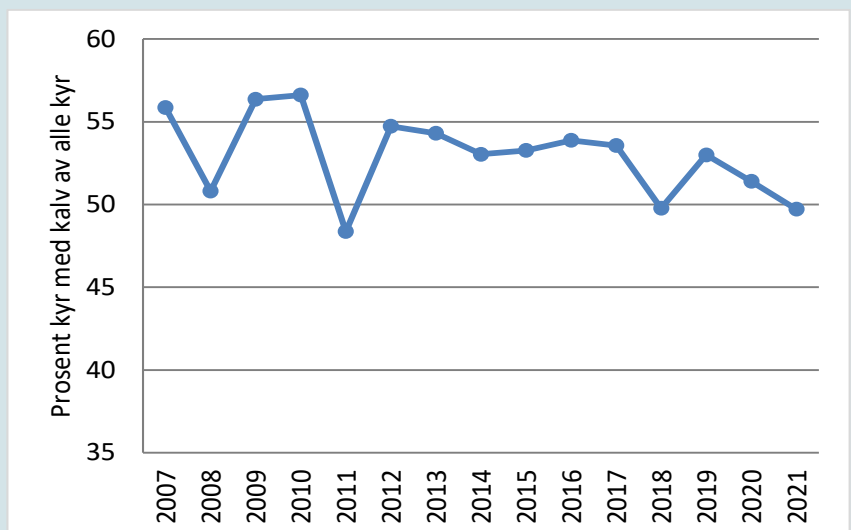
Sett kalv pr. kalvku viser hyppigheten av tvillingfødsler i elgbestanden (tvillingraten).

Tvillingraten vil påvirkes av kyrnes alderssammensetning fordi sannsynligheten for å få tvillinger er størst for kyr i aldersklassen fire år og eldre. Indeksen kan variere mellom 1-2, hvor 1 betyr at ingen kyr er observert med tvillinger, mens 2 betyr at alle kalveførende kyr er observert med tvillinger. Sett kalv pr. kalvku beregnes som sett antall kalver fra kalveførende kyr delt på antall kalveførende kyr. Tvillingraten i Nordland viser en negativ utvikling, og færre kyr observeres med tvillingkalv. I 2021 ble 26 % av kalveførende kyr observert med tvillingkalv.

Prosent ku med kalv av alle kyr viser hvor stor prosent av kyrne som er observert med kalv.

Denne indeksen viser hvor stor prosent av alle sette kyr som har en eller flere kalver. Prosent ku med kalv har variert noe, men har stabilisert seg siste del av tidsperioden. Mellom 50 % og 55 % av kyrne i Nordland har kalv. I 2021 ble 50 % av kyrne observert med kalv.

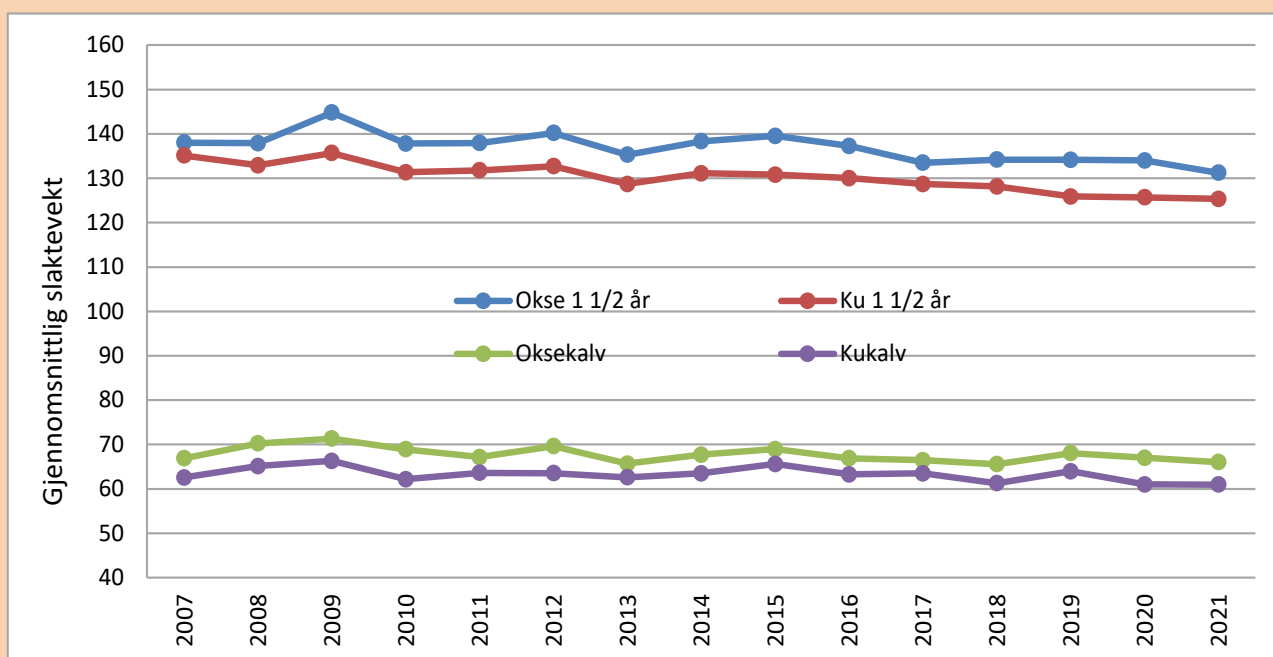

Slaktevekter

Utviklingen i slaktevekter viser endringer i bestandskondisjonen.

I en elgbestand er det tre viktige faktorer som kan påvirke bestandskondisjonen over tid; klima, bestandstetthet og jakt. Vektutvikling benyttes jevnlig som et mål på kondisjon og er en god indeks på overlevelsessannsynlighet og produktivitet. Vektvariasjonene hos kalv og halvannetåringer gir antagelig det beste bildet på de øyeblikkelige endringene i bestandskondisjonen. Vektutviklingen hos eldre dyr er ikke presentert fordi utviklingen her påvirkes av hvilke årsklasser som er representert i slaktevektmaterialet det enkelte år. Varierende praksis for veietidspunkt og målemetode kan påvirke verdiene for slaktevektene. For et best mulig sammenligningsgrunnlag er det viktig at samme praksis blir utført likt fra år til år ved veiing.

Slaktevekter for Norge

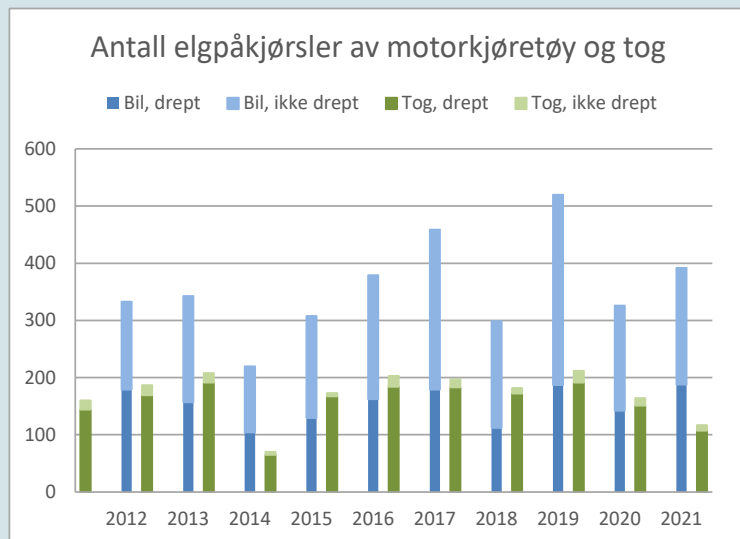
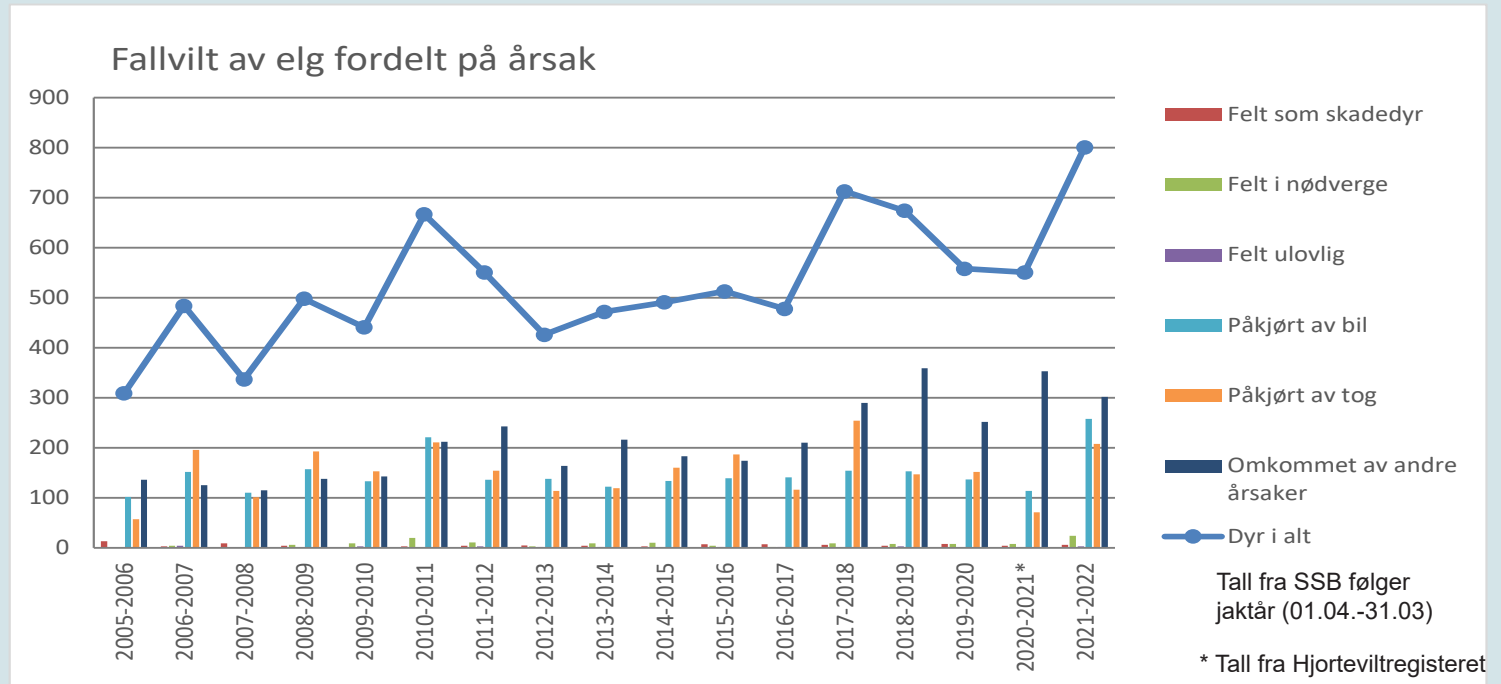
År	Oksekalv	Kukalv	Okse 1 1/2 år	Ku 1 1/2 år
2007	67	63	138	135
2008	70	65	138	133
2009	71	66	145	136
2010	69	62	138	131
2011	67	64	138	132
2012	70	64	140	133
2013	66	63	135	129
2014	68	64	138	131
2015	69	66	140	131
2016	67	63	137	130
2017	66	64	133	129
2018	66	61	134	128
2019	68	64	134	126
2020	67	61	134	126
2021	66	61	131	125

Fallvilt

Fallvilt er betegnelsen på skadde eller drepte dyr som følge av andre årsaker enn ordinær jakt.

Hjorteviltregisteret har lagt til rette for kartfestet registrering av fallvilt. Kommunen er ansvarlig for å legge inn data, men ettersøkspersonell kan gis tilgang til å registrere hendelser fortløpende. Det er også mulig å registrere fallvilt via Fallviltappen. Kommunene skal rapportere dyr som er bekreftet døde videre til SSB ved jaktårets slutt (31. mars).

Nøyaktig kartfestet registrering av fallvilt bidrar til økt kunnskap som kan brukes til å avgjøre hvor forebyggende tiltak bør settes inn på vei og jernbane. Videre gir nøyaktig registrering av tidspunkt kunnskap om når ulykkesrisikoen er størst.

I Hjorteviltregisteret er det også mulighet til å registrere hendelser hvor dyret friskmeldes eller ikke blir funnet. Slike registreringer er interessante med tanke på hvor påkjørsler skjer og tiltak som kan gjøres. Disse hendelsene kommer ikke med i den offisielle statistikken som publiseres av SSB. Hendelsene som ikke fører til felling eller funn av skadd dyr sier også noe om hvor mange oppdrag de kommunale ettersøksjengene har. Også derfor er det viktig at de registreres.

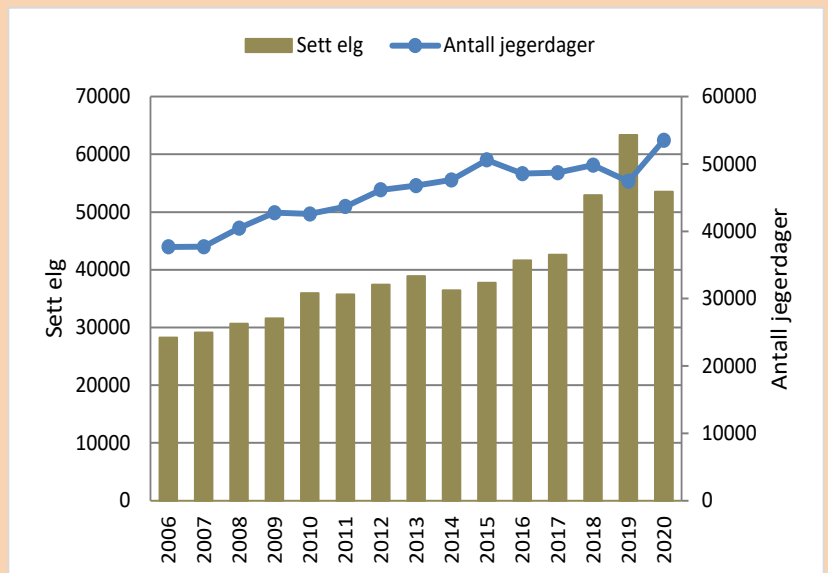
Hjorteviltregisteret har innsynsløsning som viser fallvilthendelser i kart. Her kan man velge ulike kombinasjoner av data, blant annet kan man gjøre utvalg fra en eller flere kommuner, arter, årsaker og utfall. Det er også mulig å få ut ulike rapporter basert på utvalgsriteriene. Se mer på www.hjorteviltregisteret.no under fanen fallvilt.

Datagrunnlaget

Datagrunnlaget viser antall osberterte elg og antall jegerdager hvert år.

Sett elg- registreringen samler informasjon om antall dyreobservasjoner (antall sette elg) og jegerens jaktinnsats (antall jegerdager). Denne informasjonen gir indekser som viser bestandsutviklingen. Metodikken gir ikke et estimat av antall elg i bestanden. Indekser basert på sett elg bør regnes ut for et tilstrekkelig stort materiale for å begrense betydningen av tilfeldigheter (>1000 jegerdager/ 500 observasjoner). Grafer og tabeller i denne rapporten er basert på tallmateriale fra Hjorteviltregisteret og SSB.

Fra og med 2018 ble registreringsmetodikken for sett elg endret. Alle observerte elg registreres og dobbeltobservasjoner ble ikke lenger kanselert. Dette er bakgrunnen for økning i antall sette elg fra og med 2018. Dette gjør at sett elg pr. jegerdag og prosent felt av sett ikke lenger er direkte sammenlingbar før og etter 2018.

Noen begrensninger i tolkningen av sett elg er: Data tolket på mindre områder er mer sårbare for tilfeldigheter og gir mindre presisjon i tolkningen (for eksempel jaktfelt versus fylke). Endringer i jaktform, endret jakttid, omorganisering av jaktfelt og vald og varierende jaktpraksis vil påvirke datagrunnlaget. Ved bruk av datagrunnlaget i forvaltningen er det viktig at de som tolker materialet har god lokalkunnskap og kjenner historikken. Man bør gjøre seg kjent med svake og sterke sider i datagrunnlaget og måten data samles inn på, slik at man kan ta høyde for dette under tolkningen.

Hjorteviltregisteret

Hjorteviltregisteret (www.hjorteviltregisteret.no) er en nasjonal database som ivaretar data fra jakt på hjortevilt og opplysninger om fallvilt av utvalgte arter. Etter forskrift om forvaltning av hjortevilt av 08.01.2016 skal kommunene bruke Hjorteviltregisteret til lagring og rapportering av data.

I 2019 ble settogskutt.no og hjorteviltregisteret.no slått sammen til en side. På nettsiden www.hjorteviltregisteret.no kan man nå gjøre all rapportering, og man kan finne all informasjon vedrørende jaktdata. Det ble også lansert en app for Sett og skutt for Android.

Deler av omleggingen til nytt Hjorteviltregister har vært forsinket og ikke alle funksjonene har vært tilgjengelig som vanlig i denne perioden. Til jakta 2020 vil sett og skutt-appen være tilgjengelig for IOS, og all statistikk kan hentes ut som tidligere. Informasjonen i Hjorteviltregisteret er tilgjengelig for alle uten at du trenger innlogging.

Jegernes registrering og rapportering av sett elg-skjema er viktig for å beskrive tilstanden og utviklingen i en elgbestand og konsekvensene av ulike avskytingsstrategier. Gode data gir grunnlag for en best mulig tilrådning og beslutning om årets fellingskvote. Etter endt jakt kan også effekten av forvaltningsrutiner evalueres. Det er derfor viktig at alle aktører som årlig deltar i innhenting av sett elg data gjør dette på en kvalitetsmessig god måte. Beslutningene som tas skal være i tråd med kommunale målsettinger samtidig som de tar hensyn til regionale og nasjonale målsettinger i elgforvaltningen.

Viktige datoer

Paragraf	Forvaltning av elg, hjort og rådyr	Frist	Hvem
§ 6	Fremme forslag om nytt minsteareal	15. januar	Parter med interesse
§ 6	Festsettelse av forskrift om minsteareal	15. mars	Kommunen
Veileder § 33	Rapportering av fallvilt til SSB via Hjorteviltregisteret	31. mars	Kommunen
§ 11	Trekke eiendom ut av godkjent eller omsøkt vald	1. april	Jaktrettshaver
§ 16	Trekke tilbake valdgodkjenning*	1. april	Kommunen
§ 14	Trekke et vald ut av godkjent bestandsplanområde	1. april	Valdansvarlig
§ 14	Trekke tilbake godkjenning av bestandsplanområde	1. april	Kommunen
§ 16	Trekke tilbake godkjenning av bestandsplan	1. april	Kommunen
Veileder § 20	Tilbaketrekking av kvotefri jakt på rådyr	1. april	Kommunen
§ 10	Søke om godkjenning av vald	1. mai	Valdansvarlig
§ 11	Melde endringer i valdet til kommunen	1. mai	Valdansvarlig
§ 13	Søke om godkjenning av bestandsplanområde	1. mai	Bestandsplanrådets representant
§ 14	Melde endringer i bestandsplanområdet til kommunen	1. mai	Bestandsplanrådets representant
§ 15	Søke om godkjenning eller endring av bestandsplan	1. mai	Bestandsplanrådets representant eller valdansvarlig
§ 20	Søke om kvotefri jakt på rådyr	1. mai	Bestandsplanrådets representant eller valdansvarlig
§ 11	Behandle søknad om vald	15. juni	Kommunen
§ 14	Behandle søknad om bestandsplanområde	15. juni	Kommunen
§ 16	Behandle søknad om bestandsplan for elg eller hjort	15. juni	Kommunen
Veileder § 20	Behandle søknad om kvotefri rådyrjakt	15. juni	Kommunen
§ 18 og § 20	Utsending av fellingstillatelse på elg, hjort og rådyr	15. juni	Kommunen
§ 32	Rapportere fellingsresultat til kommunen	14 dager etter endt jakttid	Valdansvarlig
Veileder § 32	Rapportere av sett elg og sett hjort til kommunen	14 dager etter endt jakttid	Jaktleder/ valdansvarlig
§ 32	Rapportere fellingsresultat til SSB via Hjorteviltreg.	30 dager etter endt jakttid	Kommunen
Veileder § 32	Registrere sett elg og sett hjort i Hjorteviltregisteret	30 dager etter endt jakttid	Kommunen

* Kommunen kan trekke tilbake valdgodkjenningen og kreve ny søknad også etter 1. april dersom det foreligger tvil som berører rettsforhold i valdet.

Naturdata er en privat bedrift med kontor i Røyrvik. Firmaet har ansatte med bakgrunn innen grønn sektor.

Våre viktigste produkter og tjenester

- Drift, utvikling og support knyttet til det nasjonale Hjorteviltregisteret
- Foredrag om Hjorteviltregisteret og relaterte tema
- Kurs i bruk av Hjorteviltregisteret
- Bearbeiding og tilrettelegging av data for ulike aktører
- Innlegging og kvalitetssikring av sett elg-/sett hjort-data i Hjorteviltregisteret
- Hjorteviltplaner på kommunalt, regionalt eller fylkesplan
- Brosjyrer med Elgrapport og Hjorterapport
- Arrangerer årlig Naturdatas viltkonferanse på Værnes

www.naturdata.no

firmapost@naturdata.no

Postboks 7 – 7898 Limingen

Telefon 74 33 53 00

Facebook: naturdataas

Linker

Hjorteviltregisteret

www.hjorteviltregisteret.no

Naturdata as

www.naturdata.no

Hjorteviltportalen

www.hjortevilt.no

Statistisk sentralbyrå

www.ssb.no

Miljødirektoratet

www.miljodirektoratet.no

Norsk institutt for naturforskning

www.nina.no

Lovdata

www.lovdata.no

www.NFK.NO